

Всеукраїнська наукова конференція «Ідейно-філософські та соціальні концепти мобілізації українства середини XIX – XX ст.» (до 170-річчя Кирило-Методіївського братства)

20 жовтня 2016 року в Києві у НДІУ відбулася Всеукраїнська наукова конференція «Ідейно-філософські та соціальні концепти мобілізації українства середини XIX – XX ст.», присвячена 170-річчю Кирило-Методіївського братства. Усвідомлюючи глибинне ідейно-мобілізаційне значення самого факту створення Кирило-Методіївського братства, засяжність поставленої ним мети, високі обрії створених братчиками документів – «Книги биття українського народу», «Статуту» братства, відозв до українського та інших народів та всієї проблематики дискусій, які вели братчики, задаючи тональність національної суспільно-політичної думки, якнайтісніший зв'язок дум і задумів членів товариства з поетикою Тараса Шевченка, Вчена рада Науково-дослідного інституту українознавства обрала тему ідейної мобілізації українства за ключову проблему річної конференції Інституту.

Пленарне засідання розпочалося виступом-привітанням директора НДІУ к.і.н. Богдана Галайка, який подякував всім присутнім за участь та наголосив на важливому значенні, що його набуває сьогодні Кирило-Методіївське братство та ідея державності в контексті подій в сучасній Україні, яка вже впродовж трьох років перебуває в стадії війни. Він наголосив на тому, що сьогодні існує загроза посилення русифікації. Директор згадав важливість національного опору та боротьбу за інформаційну сферу.

Заступник директора НДІУ д.і.н., професор Арсен Зінченко у своєму вступному слові розкрив основні ідеї конференції. Він зауважив, що нинішнє наукове обговорення присвячене одному з визначальних явищ у становленні модерної української нації Кирило-Методіївському товариству, яким вона організаційно й програмово засвідчила свою політичну бутність і поставила на перспективу устами своїх інтелектуальних провідників здобути не просто на визнання, а суверенний статус у колі вільних народів. А. Зінченко зазначив, що в ході конференції важливим є обговорення питання історичних витоків братського руху в Україні, особливості соціальної філософії укладачів «Книги

биття українського народу», оцінки інтелектуальної спадщини братчиків Михайлом Драгомановим, Михайлом Грушевським, розгортання ідей братчиків продовжувачами українського національного руху. Науковець наголосив, що завданнями конференції є: висвітлення проблеми історіографії братського руху, використання спадщини та чину творців Братства в музейній справі, патріотичному вихованні молоді; розгляд значення суспільно-політичної думки учасників Братства у всеслов'янському та європейському контексті, його аналогії з визвольними ідеями «Молодої Італії», «Молодої Європи», які мають стати для нас важливими пізнавальними дороговказами.

Завідувач відділу геополітики та філософії НДІУ к.філос.н. Віталій Терлецький у доповіді «Європейська спадкоємність і українська самобутність «Книги биття українського народу» проаналізував текст програмового документа братчиків, порівняльнюючи з працями Адама Міцкевича. Доповідач відзначив євангельський демократизм, біблійне річище тексту, спільну ідею національного месіанізму. Однак, попри запозичення у А. Міцкевича, за словами М. Зерова, у М. Костомарова є розбіжності в національному питанні: якщо у Міцкевича немає згадки про українців, то Костомаров називає поляків народом, братнім українському. За словами В. Терлецького, політичні концепти рівності у тексті «Книги...» наявні, але не експліковані.

Завідувач відділу української філології НДІУ к.філ.н. Анатолій Ціпко у доповіді «Книги биття українського народу» та становлення суспільно-культурної моделі «слов'янської Європи» згадав засновкову для європейського націотворчого досвіду тезу Й-Г. Гердера про творення націй саме завдяки їхній власній культурі та мові. Характеризуючи ідею панславізму, і зокрема його «київську модель», А. Ціпко звернувся до прикладу Кирило-Методіївського братства, де саме Київ розглядався як місто-ідея. Кажучи про світоглядні засади М. Костомарова та інших кирило-методіївців, доповідач зауважив, що ці українські діячі за основу вибудови суспільних взаємин брали спосіб життя як давню правду саме слов'янських народів. Для М. Костомарова наріжним каменем облаштування «слов'янської єдності», що мала по-новому представити слов'ян у Європі, виступала Україна.

У доповіді провідного наукового співробітника відділу української етнології НДІУ д.і.н., професора, член-кор. АН НАН України Володимира Барана відзначені цікаві факти живого творення історії: доповідач був свідком, нищення зібрання праць М. Грушевського новою владою Львова в радянський час. Промовцеві вдалося придбати ці примірники, вберегти їх від спалення.

З доповіддю «Призначення третьої української інтелігенції в обґрунтуванні Миколи Міхновського» виступив гість зі Львова, Олег Гринів, д. філос. н., професор кафедри гуманітарних дисциплін Львівського державного університету фізичної культури. Він зауважив, що ґенеза української нації постала з часів національно-визвольної революції Б. Хмельницького, ідеї Кирило-Методіївського братства виховали наступні покоління української інтелігенції (І. Липа, М. Коцюбинський та ін.).

Учасниця конференції з Києва Тетяна Калініна, яка представляла Національний музей Тараса Шевченка, у своїй доповіді «Музей Кирило-Методіївського братства як форма діалогу з молоддю» розповіла про нові технологічні, інтерактивні підходи представлення експозиції, різні форми роботи з молоддю.

Завідувач відділу історичних пам'яток українознавства НДІУ д. і. н., доцент Ірина Ворончук у своїй доповіді «Українські православні братства XVI – XVII ст.: історіографічна традиція, проблеми та перспективи» звернула увагу на традиційний для української спільноти досвід братчиків, який веде свою історію від церковних товариств.

Робота конференції продовжувалася у секціях, де зосередилася на аналізі таких тематичних напрямків: «Ідейно-філософські засади та історичні корені Кирило-Методіївського братства», «Формування модерного українства», «Культурологічний дискурс досліджень української спільноти». Було розкрито такі питання: діяльність православних та католицьких братств у ранньомодерній Україні; розглянуто спектр ідей, які поставили у політичний ракурс братчики, відзначено роль «Братства тарасівців», М. Грушевського, М. Драгоманова, І. Франка в політичній мобілізації українства тощо.

Учасники конференції прийняли текст ухвали.

Ухвала наукової конференції «Ідейно-філософські та соціальні концепти мобілізації українства середини XIX – початку (до 170-річчя Кирило-Методіївського братства)», проведеної в Науково-дослідному інституті українознавства МОН України 20 жовтня 2016 р.

Відзначаючи важливість чину організаторів Кирило-Методіївського братства, глибинність його історичних витоків, гуманістичну, національно-визвольну сутність його програмових документів, суголосних передовим ідеям європейських визвольних рухів першої половини XIX ст. та їхнього значення для мобілізації українства в XIX – на початку XX ст., та формування самостійницького потенціалу українського визвольного руху, наукова конференція пропонує:

1. Звернутися до Міністерства освіти України з пропозицією проведення широкого науково-громадського обговорення проблематики ідеології українського державотворення та відзначення внеску визначних діячів українського національно-визвольного руху XIX – початку XXI ст. у творення ідейних засад Української держави.
2. Звернутися до МОН України з пропозицією повернути вивчення українознавства у вищій та середній школі як нормативних дисциплін, в програмі яких передбачити вивчення історії українського визвольного руху, діяльності його визначних діячів, зв'язку української та європейської суспільної думки.
3. Звернутися до МОН України з пропозицією стати ініціатором скасування ганебного закону Колесніченка-Ківалова, який створює законодавчі підстави подальшого зросійщення України й втручання Росії в гуманітарний простір України.
4. Звернутися до МОН України з пропозицією стати гарантом недопущення зниження статусу української мови в системі освіти і науки при прийнятті конкретних норм нового «Закону про освіту».
5. Передбачити заходи кадрового, наукового, інформаційного характеру щодо нейтралізації тривалих наслідків русифікації освітніх закладів, розробивши натомість

ефективну програму розширення функціонування української культури та української мови в освітньому просторі України.

6. Звернутися до МОН України з пропозицією стати гарантом підвищення статусу науковця і викладача в закладах науки і освіти та суттєвого збільшення фінансування науки при ухваленні бюджету на 2017 рік.

Ухвалено на підсумковому пленарному засіданні конференції 20 жовтня 2016 р.
